

Predgovor

Europska unija je na prekretnici. Početak novog desetljeća dočekuje podijeljena oko ključnih pitanja o svom unutrašnjem uređenju, odnosima među zemljama članicama i o svojoj ulozi u svjetskoj politici i privredi. Višegodišnja ekonomska kriza otkrila je pukotine u projektu europskog ujedinjenja, a koje predstavljaju istinsku prijetnju ispunjenju sna generacija Europljana o kontinentu sjedinjenom u slobodi i raznolikosti. Nesposobnost vođa europske politike da pronađu suvisao i dosljedan plan za konačno rješenje ekonomske krize, kao i njihova nespremnost da ponude novi zamah proširenju i produbljivanju procesa europskih integracija dovele su do porasta skepticizma u javnostima europskih država o samoj svrsishodnosti Europske unije kao nadnacionalne zajednice i samostalnoga političkog i gospodarskog aktera. Taj je skepticizam prisutan i u Hrvatskoj.

Manjak povjerenja hrvatskih građana u budućnost europskih integracija i u potrebu hrvatskog pridruženja Europskoj uniji, međutim, nije ukorijenjen samo u trenutnim ekonomskim poteškoćama i podjelama unutar Europske unije ili u nedostatku dinamičnosti procesa proširenja. Skepticizam hrvatskih građana velikim je dijelom također ukorijenjen u pomanjkanju razumijevanja same prirode Europske unije, kao i u povijesnom iskustvu hrvatskih odnosa s Europskom unijom u protekla dva desetljeća. Nesposobnost i nevoljnost Europske unije da zaustavi ratove u bivšoj Jugoslaviji, njena nedosljednost i nerazumijevanje procesa ekonomske i političke tranzicije u našoj regiji, kao i njeno naizgled arbitrarno odugovlačenje procesa hrvatskog pridruženja, pridonijeli su porastu cinizma i nepovjerenosti hrvatskih građana. U povijesnom trenutku, kada europski zapad i sjever pokreću proces ograničavanja svoje financijske pomoći europskom istoku i jugu, hrvatski se građani s pravom pitaju kakve će koristi oni i njihove zajednice uopće imati od hrvatskog članstva u Europskoj uniji.

Politika je, međutim, umjetnost mogućeg, a hrvatska je vanjska politika ograničena važnim povijesnim, geografskim i ekonomskim čimbenicima. Pravo pitanje je, stoga, ima li Hrvatska stvarnu alternativu pridruženju Europskoj uniji? Ekonomski potpuno ovisna o suradnji s zemljama Europske unije, može li si Hrvatska priuštiti izbjavanje s mjesta donošenja gospodarskih odluka? Može li si također priuštiti izbjavanje s mjesta donošenja odluka o političkoj budućnosti svog okruženja? Želi li vječno robovati svojoj poziciji graničnog područja regije nestabilnosti ili je voljna i sposobna aktivno transformirati svoje okruženje i zauzeti mjesto središta europskog Mediterana koje joj i geografski pripada? Europska unija usto nije samo ekonomski i politički nego i kulturni projekt sjedinjenja europskog kontinenta. Može li Hrvatska zaista ostati izvan tako značajnog projekta kojem svojom prošlošću i opredjeljenjem prirodno pripada?

Sve ovo, naravno, ne znači da se Europsku uniju i hrvatski put punom članstvu u njoj ne treba kritički vrjednovati i kontinuirano propitkivati. Nažalost, hrvatska je literatura o tom, zapravo monumentalnom, procesu europskog udruženja vrlo ograničena. Nedostaje nam i znanja i umijeća prezentiranja rezultata istraživanja javnosti. Upravo zbog toga ovaj udžbenik predstavlja iznimno vrijedan doprinos i popunjava preveliku prazninu u našoj i znanstvenoj i udžbeničkoj literaturi. Okupljajući autore mlađe i srednje generacije s ne samo akademskim nego i političkim, gospodarskim, pravnim i diplomatskim iskustvima, ovaj udžbenik nudi mnogo više od raznovrsnih pogleda i analiza. On nudi i nadu da su pred poljem studija o Europskoj uniji u Hrvatskoj ipak plodniji dani. Konačno, i što je možda i najvažnije, iako objedinjuje priloge mnogo autora o pojedinim aspektima Europske unije, ovaj udžbenik čitateljima nudi jasan pogled na širu sliku procesa europskih integracija. U današnje vrijeme specijalizacije stručnosti studenata i njihove česte usredotočenosti na birokratizirano funkcioniranje aparata Europske unije, pedagoška zadaća poticanja na razmišljanje o povijesnim i strateškim temeljima procesa europskog udruženja od posebnog je značenja. Jer bez razumijevanja dinamike povijesnog razvoja Europske unije, teško možemo vrjednovati njenu sadašnjost i makar početi promišljati njenu budućnost.

Vrijednost ovoga iznimnog udžbenika, međutim, nije samo u njegovom doprinosu našem razumijevanju prošlosti, sadašnjosti i budućnosti Europske unije, nego i u njegovim implikacijama za naše shvaćanje transformacije hrvatske države i društva. Iscrpni prikazi i analize u devetnaest poglavlja ovog udžbenika nude čitateljima potrebnu materiju kako bi mogli početi odgovarati na dugi niz iznimno važnih pitanja. Zašto Hrvatska uopće želi postati članicom Europske unije i zašto to još uvijek nije? Kakve joj koristi i obveze članstvo u Europskoj uniji donosi? Što joj je dosad donio i što joj u budućnosti treba donijeti proces prilagodbe EU standardima? Konačno, i ništa manje važno, kakvu će politiku Hrvatska u Europskoj uniji moći voditi i kako će ondje braniti svoje interese? Izazov tih i mnogih sličnih pitanja jest pred dolazećim generacijama hrvatskih studenata, a ovaj udžbenik im nudi savršen početak u njihovom promišljanju hrvatske i europske političke stvarnosti.

dr.sc. Josip Glaurdić, Sveučilište Cambridge, Ujedinjeno Kraljevstvo